

Gałęzie prawa wewnętrznego

Materiał składa się z sekcji: „Prawo konstytucyjne”, „Prawo cywilne”, „Prawo rodzinne”, „Prawo pracy”, „Prawo karne”, „Prawo administracyjne”, „Podsumowanie”.

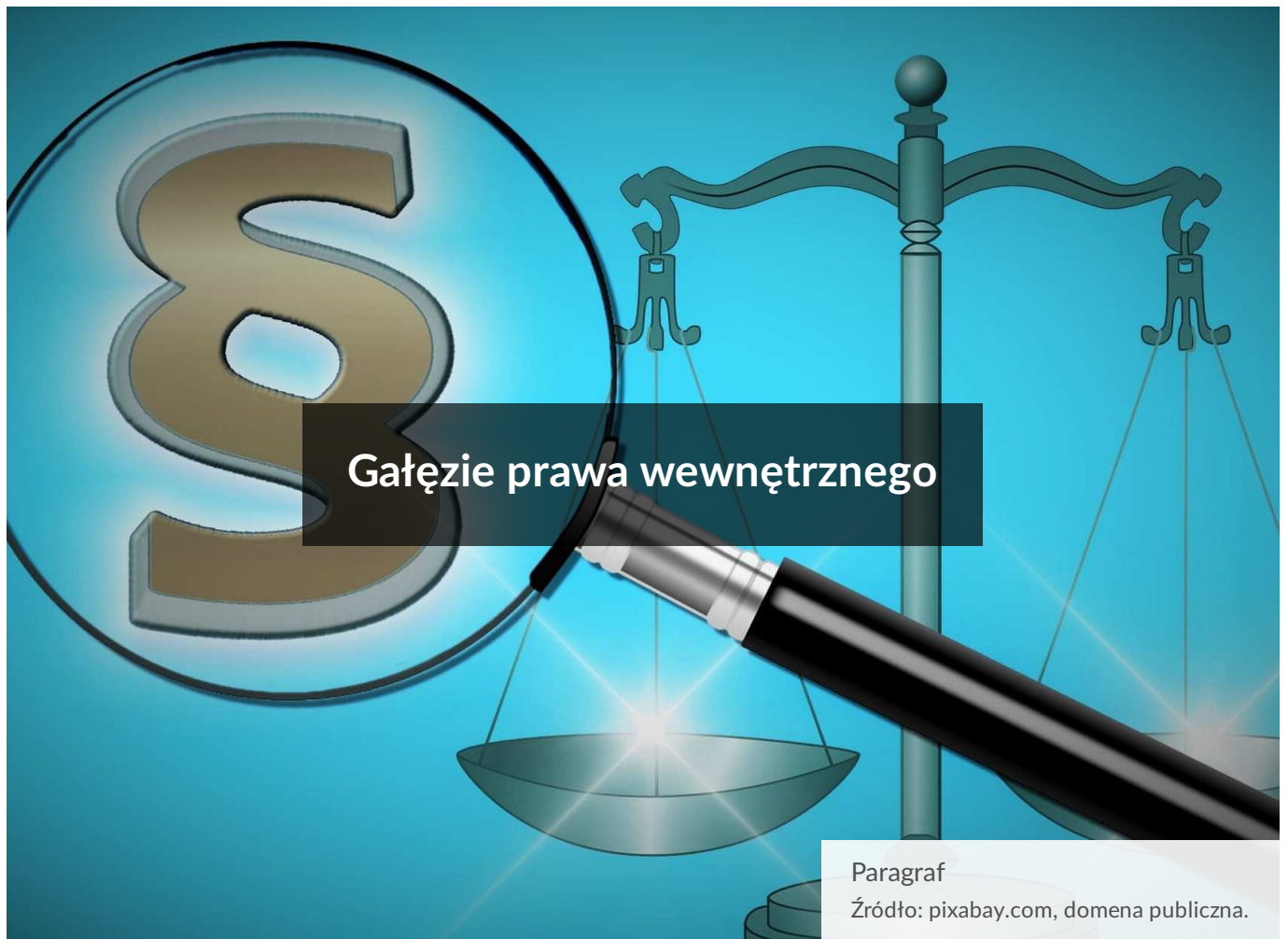
Materiał zawiera:

- 3 ilustracje (fotografie, obrazy, rysunki), 6 ćwiczeń, w tym 3 interaktywne;
- ćwiczenie interaktywne, które umożliwia sprawdzenie wiedzy na temat przepisów prawa konstytucyjnego;
- tekst źródłowy, w którym znajduje się definicja gałęzi prawa;
- ilustrację, na której przedstawiono paragraf, powiększony przez lupę oraz wagę;
- odwołanie do wcześniejszej wiedzy ucznia związanej z prawem publicznym i prywatnym, funkcją represyjną prawa i domniemaniem niewinności oraz cele sformułowane w języku ucznia związane z gałęziami prawa wewnętrznego i różnicami między prawem karnym, cywilnym i administracyjnym;
- ilustrację, na której przedstawiono godło Polski;
- definicję prawa konstytucyjnego;
- definicję prawa cywilnego;
- podział prawa cywilnego na księgi, najważniejsze zasady, rodzaje prawa cywilnego i akty normatywne;
- definicję prawa rodzinnego;
- definicję prawa handlowego;
- definicję prawa pracy;
- podstawowe zasady prawa pracy;
- definicję prawa karnego;
- opis występku i zbrodni;

- podział prawa karnego;
- najważniejsze akty normatywne dotyczące wykroczeń;
- zdjęcie, na którym przedstawiono kobietę na korytarzu budynku;
- opis prawa administracyjnego;
- główne zasady prawa administracyjnego;
- podsumowanie materiału na temat prawa wewnętrznego wraz zalecaną literaturą i pięcioma ćwiczeniami dotyczącymi gałęzi prawa (dwa ćwiczenia interaktywne).

Bibliografia:

- Źródło: Tamara Chauvin, Piotr Stawecki, Tomasz Wieczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2014, s. 141.

Czy potrafisz określić, które obszary funkcjonowania państwa i społeczeństwa reguluje bezpośrednio Konstytucja RP? Przekonaj się, wykonując zadanie.

Ćwiczenie 1

Określ, które z podanych przepisów, to przepisy prawa konstytucyjnego. Zaznacz Tak lub Nie.

Artykuł	TAK	NIE
Art. 4.1. Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu. 2. Naród sprawuje władzę przez swoich przedstawicieli lub bezpośrednio.	☐	☐
Art. 155.1. Umowa sprzedaży, zamiany, darowizny, przekazania nieruchomości lub inna umowa zobowiązująca do przeniesienia własności rzeczy co do tożsamości oznaczonej przenosi własność na nabywcę, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej albo że strony inaczej postanowiły.	☐	☐
Art. 59. Jeżeli przestępstwo jest zagrożone karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 3 lat albo karą łagodniejszego rodzaju i społeczna szkodliwość czynu nie jest znaczna, sąd może odstąpić od wymierzenia kary, jeżeli orzeka jednocześnie środek karny, przepadek lub środek kompensacyjny, a cele kary zostaną w ten sposób spełnione.	☐	☐
Art. 10.1. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej. 2. Władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat, władzę wykonawczą Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów, a władzę sądowniczą sądy i trybunały.	☐	☐
Art. 28.1. Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego w koronie w czerwonym polu. 2. Barwami Rzeczypospolitej Polskiej są kolory biały i czerwony.	☐	☐
Art. 10.1. Pełnoletnim jest, kto ukończył lat osiemnaście. 2. Przez zawarcie małżeństwa małoletni uzyskuje pełnoletność. Nie traci jej w razie unieważnienia małżeństwa.	☐	☐
Art. 175.1. Wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe. 2. Sąd wyjątkowy lub tryb doraźny może być ustanowiony tylko na czas wojny.	☐	☐
Art. 1.1. Małżeństwo zostaje zawarte, gdy mężczyzna i kobieta jednocześnie obecni złożą przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenia, że wступują ze sobą w związek małżeński.	☐	☐

Artykuł	TAK	NIE
Art. 147.1. Rada Ministrów składa się z Prezesa Rady Ministrów i ministrów. 2. W skład Rady Ministrów mogą być powoływani wiceprezesi Rady Ministrów.	☐	☐

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Tatiana Chauvin, Tomasz Stawecki, Piotr Winczorek

Wstęp do prawoznawstwa

Gałąź prawa – „oznacza zbiór norm, które regulują określoną sferę stosunków społecznych oraz wytwarzają typowe dla tych stosunków instytucje prawne”.

Źródło: Tamara Chauvin, Piotr Stawecki, Tomasz Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2014, s. 141.

Ćwiczenie 2

Wyjaśnij pojęcie: gałąź prawa.

Paragraf

Źródło: pixabay.com, domena publiczna.

Co potrafisz?

- przedstawić funkcję represyjną prawa;
- wymienić konsekwencje zasady domniemania niewinności;
- określić różnice między prawem publicznym a prywatnym.

Nauczysz się

- poznawać najważniejsze gałęzie prawa wewnętrznego;
- wskazywać najważniejsze różnice między prawem karnym, cywilnym i administracyjnym.

Prawo konstytucyjne

Herb Polski. Czasami nawet konstytucja może wprowadzać w błąd. Konstytucja RP używa bowiem w art. 28 błędnie pojęcia herb. Godłem Polski jest Orzeł Biały, natomiast tenże Orzeł umieszczony na tarczy herbowej w czerwonym polu jest już herbem Polski

Źródło: domena publiczna.

Definicja: prawo konstytucyjne

zespół norm dotyczących m.in. podstawowych zasad ustroju politycznego i ekonomicznego państwa, organizacji władz publicznych, sposobu ich powoływania, kompetencji i odpowiedzialności oraz praw i obowiązków obywatelskich; podstawowym aktem normatywnym w tym zakresie jest Konstytucja RP, regulacje szczegółowe znajdują się w ustawach; można wśród nich wymienić np.: Kodeks wyborczy czy ustawę o partiach politycznych

Prawo cywilne

Definicja: prawo cywilne

jedna z podstawowych gałęzi prawa prywatnego, wywodząca się z prawa rzymskiego; prawo cywilne reguluje stosunki prawne między równymi sobie podmiotami, którymi mogą być na przykład osoby fizyczne lub osoby prawne; dotyczy stosunków majątkowych i niemajątkowych, a także chroni dobra osobiste (np. zdrowie, cześć, dobre imię, twórczość artystyczną)

Podział prawa cywilnego

Prawo cywilne:

- część ogólna;
- prawo rzeczowe;
- prawo zobowiązań;
- prawo spadkowe.

Najważniejsze zasady prawa cywilnego:

- równość stron;
- ochrona własności;
- swoboda umów;
- ochrona działających w dobrej wierze;
- ochrona praw nabytych;
- ochrona dóbr osobistych.

Prawo cywilne można także podzielić na:

- prawo cywilne materialne;
- prawo cywilne procesowe;
- prawo cywilne postępowania egzekucyjnego.

W polskim prawie najważniejsze akty normatywne dotyczące prawa cywilnego to:

- ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny;
- ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego.

Prawo rodzinne

Definicja: prawo rodzinne

wywodzi się z prawa cywilnego; reguluje kwestie dotyczące zawierania małżeństw, separacji i rozwodów, relacje (także majątkowe) między małżonkami, między rodzicami a dziećmi oraz kwestie przysposobienia (adopcji); w polskim prawie kwestie te reguluje ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy

Prawo handlowe

Definicja: prawo handlowe

gałąź prawa wyodrębniona z prawa cywilnego; określa rodzaje spółek handlowych, zasady ich tworzenia i działania; w polskim prawie przepisy te zostały wyodrębnione w ustawie z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych

Prawo pracy

Definicja: prawo pracy

gałąź prawa obejmująca relacje między pracodawcami a pracownikami, regulująca zasady działania organizacji pracodawców i pracowników, zasady zawierania układów zbiorowych oraz zasady prowadzenia sporów zbiorowych

Podstawowe zasady prawa pracy:

- każdy ma prawo do podjęcia pracy;
- każdy ma swobodę nawiązywania stosunków pracy;
- każdy ma prawo do wolności pracy, tzn. ma prawo do zerwania stosunku pracy;
- pracodawca ma obowiązek poszanowania dóbr osobistych pracownika;
- pracownicy powinni być traktowani równo;
- nie wolno dyskryminować pracowników ze względu na rasę, płeć, wyznanie itp.;
- pracownik ma prawo do godziwego wynagrodzenia;
- państwo ma obowiązek chronić uprawnienia pracowników;
- pracownicy i pracodawcy mają prawo tworzyć i przystępować do organizacji zawodowych;
- pracownicy mają prawo do partycypacji w zarządzaniu firmą w zakresie spraw dotyczących ich osobiście.

Najważniejszym aktem polskiego prawa pracy jest ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy.

Prawo karne

Definicja: prawo karne

normuje kwestie odpowiedzialności za czyny społecznie niebezpieczne oraz stosowanie sankcji przez państwo; czyny zabronione to **przestępstwa** [czyli czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia, bezprawny, zawiniony i społecznie szkodliwy w stopniu wyższym niż znikomy] lub **wykroczenia** [czyn społecznie szkodliwy, zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5000 złotych lub nagany]

Przestępstwa	
Występki – czyny zagrożone grzywną powyżej 30 stawek dziennych, karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc (art. 7 § 3 Kodeksu karnego).	Zbrodnie – czyny zagrożone karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą.

Prawo karne obowiązujące w Polsce dzieli się na:

- materialne - ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny;
- procesowe - ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego;
- wykonawcze - ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy.

Najważniejszymi aktami prawnymi dotyczącymi wykroczeń są:

- ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń;
- ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia.

Prawo administracyjne

Korytarz urzędu

Źródło: domena publiczna.

We współczesnym państwie jest **to bardzo rozbudowana i zróżnicowana wewnętrznie gałąź prawa (obejmująca m.in. prawo: łowieckie, morskie, lotnicze, oświatowe, budowlane)**. Jej zasadniczą cechą jest to, że jedną ze stron stosunku prawnego jest organ administracji publicznej. Prawo administracyjne w części materialnej zawarte jest w ustawach regulujących poszczególne obszary życia społecznego, natomiast część formalna została uregulowana w ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego.

Główne zasady postępowania administracyjnego określone w Kodeksie postępowania administracyjnego:

- praworządności;
- prawdy obiektywnej;
- prowadzenia postępowania w sposób budzący zaufanie jego uczestników do władzy publicznej;
- pogłębiania świadomości i kultury prawnej obywateli;
- informowania stron i pozostałych uczestników postępowania;
- przekonywania;
- szybkości i prostoty postępowania;
- ugodowego załatwiania spornych spraw administracyjnych;
- pisemności;
- dwuinstancyjności;
- sądowej weryfikacji decyzji ostatecznych.

Podsumowanie

W prawie rzymskim, na którym opiera się system prawa kontynentalnego, w tym także prawo polskie, obowiązywał podział na prawo publiczne i prywatne. W prawie współczesnym pojawiają się coraz to nowe gałęzie prawa, które wyodrębniają się z prawa cywilnego, karnego czy administracyjnego. Jest to związane z takimi czynnikami, jak zwiększenie zakresu działania władz publicznych, rozwój cywilizacyjny, poszerzenie zakresu praw i swobód obywatelskich czy wreszcie wpływ prawa międzynarodowego. Najważniejszymi kryteriami podziału prawa na gałęzie są przede wszystkim: przedmiot regulacji, podmiot regulacji [czyli określenie, kogo prawo dotyczy], zakres terytorialny regulacji oraz metoda regulacji.

Polecenie 1

Podaj przykłady nowych gałęzi prawa, które w ostatnich dekadach wyodrębniły się z prawa cywilnego. Wyjaśnij, dlaczego tak się stało.

Ćwiczenie 3

Przedstaw znaczenie prawa pracy.

Polecenie 2

Na podstawie przepisów kodeksu karnego, wskaż przykłady występków i zbrodni.

Ćwiczenie 4

Przyporządkuj podanym opisom odpowiadające im kodeksy.

Przepisy regulujące kwestie umów i czynności prawnych oraz regulacje z zakresu prawa rzeczowego, zobowiązań oraz prawa spadkowego zawiera .

Przepisy z zakresu prawa cywilnego procesowego zawiera .

Podstawowym aktem prawnym regulującym polskie postępowanie karne jest .

Zasady wykonywania orzeczeń sądowych w sprawach karnych i o wykroczenia określa .

Zasady wydawania decyzji w sprawach indywidualnych przez organy administracji publicznej określa .

Przepisy dotyczące małżeństwa, pokrewieństwa i powinowactwa oraz opieki i kurateli zawiera .

Akt prawny regulujący prawa i obowiązki pracowników oraz pracodawców to .

Kodeks rodzinny i opiekuńczy

Kodeks postępowania karnego

Kodeks karny wykonawczy

Kodeks cywilny

Kodeks postępowania cywilnego

Kodeks pracy

Kodeks postępowania administracyjnego

Zródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Przyporządkuj podane poniżej przepisy do odpowiednich kodeksów.

Pracodawca jest obowiązany zapewnić pracownikom bezpieczne i higieniczne warunki pracy.

Kodeks karny

Kary, środki karne, zabezpieczające i zapobiegawcze wykonuje się w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego. Zakazuje się stosowania tortur lub niehumanitarnego albo poniżającego traktowania i karania skazanego.

Kodeks postępowania administracyjnego

Kto, będąc odpowiedzialny za bezpieczeństwo i higienę pracy, nie dopełnia wynikającego stąd obowiązku i przez to naraża pracownika na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Kodeks karny wykonawczy

Do czasu rozstrzygnięcia sporu o właściwość organ administracji publicznej, na którego obszarze wynikła sprawa, podejmuje tylko czynności niecierpiące zwłoki ze względu na interes społeczny lub słuszny interes obywateli i zawiadamia o tym organ właściwy do rozstrzygnięcia sporu.

Kodeks cywilny

Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

Kodeks pracy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zalecana literatura

Chauvin T., Stawecki T., Winczorek P., *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2014.
Stelmachowski A., *Wstęp do teorii prawa cywilnego*, Warszawa 1999.

Tokarczyk R.A., *Wprowadzenie do komparatystyki prawniczej*, Lublin 1994.
Ziembiński Z., *Podstawowe problemy prawoznawstwa*, Warszawa 1980.